
ERMENİSTAN EKONOMİSİNDE PASTIRMA YAZI

22.02.2019

AGOS (21 Şubat 2019)

Ermenistan ekonomisini yakından takip eden, ekonomist Ercüment C. Bars, ülke ekonomisinde son dönemde yaşananları ve önümüzdeki dönemde yaşanabilecek olası gelişmeleri yazdı.

Söylemesi kolay diyeceksiniz ama geriye dönüp bakınca Ermenistanın kadife devrimi ve yönetim değişikliği belki de işin en kolay yanıydı. Geniş halk kesimlerinin eski rejime ne ideolojik, ne de ekonomik anlamda kuvvetli bir desteği söz konusuydu. Siyaset ve ekonominin bir ahbap-çavuş birlikteliğiyle sürdürdüğü geçmiş dönemde, Ermenistan halkı gelir düzeyi ve yaşam şartları açısından yoksul kaldı. Üstelik yanı başındaki Gürcistan ve Azerbeycanda yaşam şartları hızla iyilesirken...

Tifliden Yerevana 6 saatten fazla süren yolculuğumuzda, Ermenistan sınırını geçmemizle altyapının hızla bozulması dikkatimi çekmişti. Saatler sonra Sevan Gölünün kenarında dingin, donmuş sulara bakarken, yorgunluğumuzu unutmuş olsak da hâlâ kendimizi kayıkta sallanır gibi hissediyorduk.

Kadife devrime dönersek, belki de şaşırtıcı olan bunun neden daha önce olmadığıydı. Siyaset [] üçgeninde seçimler iktidarın onay aracı olmasının ötesine geçemedi. Nihayetinde, Staline atfedilen ifadede olduğu gibi, seçimlerde kimin oy verdiği değil, kimin saydığı önemliydi.

Cinin şişeden biraz da Sarkisyanın yardımıyla çıkmasını sağlayan Paşinyan altı ay gibi kısa bir sürede yakaladığı ivmeyle iktidara geldi. Paşinyan ittifakinin yüzde 70'i aşan oyuna karşılık, Sarkisyanın Cumhuriyetçi Partisinin yüzde 5 barajının altında kalması yukarıdaki tezi bir anlamda destekliyor. Öte yandan eski rejimin siyasi kanadı kısmen tahliye edilse de oligark Tsarukyanın Müreffeh Ermenistan Partisi yüzde 8lik bir destekle ikinci sırada yer alıyor.

Her ne kadar devrim rüzgarları ve yeni bir beyaz sayfa söylemi gündemi doldursa da ülkenin ciddi ekonomik, sosyal ve siyasi sorunlarının çözülmesi için Paşinyan, eski rejim ve kalıntılarıyla beraber çalışmak ve yeni bir sosyo ekonomik toplumsal mutabakat oluşturmak zorunda.

Öncelikler

Uzun süren tartışmalar sonunda Paşinyan hükümeti yeni ekonomik planının açıkladı. Yedi temel

alandan öncelikler belirlendi:

Dış ve iç güvenlik – dışışleri ve savunma politikası.

Yolsuzlukla mücadele – kamu kesiminde şeffalık ve hesap verebilirlik.

Özgür, mutlu ve onurlu vatandaşlık □ hukukun üstünlüğü, hak ve özgürlükler, yoksullukla mücadele, sosyal devlet, sağlık, eğitim, bilim ve kültür altyapılarının iyileştirilmesi, çevre politikaları.

Serbest piyasa ekonomisi □ kurul ve kurallarıyla işleyen katılımcı serbest piyasa ekonomisi, tarım sektörüne öncelik.

Yerinden yönetim ve altyapının iyileştirilmesi – beşeri ve doğal kaynakların yerinden yönetimi.

Yüksek teknolojiye geçiş ve savunma sanayi □ teknolojik dönüşümün yapılması için eğitimden başlayarak üretime ve hizmet teminine kadar yapısal dönüşümün gerçekleştirilmesi. Buna paralel olarak savunma sanayinin geliştirilmesi.

Kamu mali yönetimi – vergi ve harcamaların ekonomik devrime yönelik dizayn edilmesi.

Kulağa hoş gelse de maalesef program büyük ölçüde temenniler demeti niteliğinde * Sayısal hedefler, bu hedeflere ulaşmak için gereken kaynaklar ve ne kadar sürede bu hedeflere ulaşılacağı programda yer almıyor. Bir anlamda kervan yolda düzölür mantığıyla bir hükümet programı ortaya çıkarılmış izlenimi var. Tsarukyanın programa yönelik eleştirisi de tam bu açıdan olmuş: Siyasi devrim için milli birlik, kararlılık ve ruh gerekiyor. Ama ekonomik devrim için para, kaynak ve somut hedefler gerekli.

Şayet ekonomik devrimde öncelik Ermenistanda iş yapma ortamını geliştirecek yapısal reformlardan ziyade, popülizme yakın refah artırıcı harcama vaatleri olacaksa, Ermenistan ekonomisi bu yükü kaldıracabilecek güçte değil. Geçtiğimiz 5 yılda Ermenistan ekonomisini bölgesel şoklara karşı nispeten korunaklı kılan, IMF programı altında yürütölen sıkı kamu maliyesi olmuştu. Bu çizgide devam edilmesi, Ermenistanın IMF programını başarılı şekilde tamamlayıp kendi başına devam etmesinde de rol oynadı.

Şayet Ermenistanın hedefi ikinci bir Gürcistan ekonomik başarı hikâyesi yaratmak olacaksa, önceliğı özel sektöre alan açan ve dış sermayeyi çeken yapısal reformlar, sıkı maliye politikası, Avrupa ve komşularla iyi ilişkiler olmalıdır.

Temel sorun

Ermenistan, rekabet gücü zayıf, başta Rusya olmak üzere diasporadan gelen işçi birikimlerine bağımlı bir ekonomik yapıya sahip. Tekelleşme eğilimi gösteren bir piyasa yapısı içinde, tarihsel bir süreçte iktidarla yakın dirsek temasında faaliyet gösteren oligarşik ve feodal bir yapının egemen olması, Ermenistan ekonomisinin yapısal sorunlarının temelinde yer alıyor.

Paşinyan için zor olan, bu yapıyla topyekün girişeceği bir mücadelede onun yerine koyacağı, ekonomik devrimini fonlayacak bir kaynağın olmaması. Bu açıdan reel politik Azerbeycan ile barış görüşmelerinin tekrar canlandırılıp, Avrupanın siyasi ve ekonomik desteğinin alınmasına kadar çeşitli alternatiflerin düşünölmesini zorunlu kılıyor. Yakın zamanda AB ve Dünya Bankası tarafından sağlanacağı açıklanan 730 milyon Euroluk otoyol finansmanı Ermenistanın yüzünü nereye dönmesi gerektiğine dair önemli bir ipucu sunuyor.

2017 sonu ve 2018 yılının ilk yarısında yüzde 8e ulaşan GSMH büyümesi sizleri yanıltmasın.

Ermenistan ekonomisinin sürdürülebilir yüksek büyümeyi sağlaması için, yurtdışından gelen birikimleri harcamanın ötesine geçen bir dönüşüm gerekiyor. Bunun için de öncelik yapısal reformlar ve altyapı yatırımları olmalıdır. Ortada somut bir planın olmadığı durumda, büyümenin hızla yüzde 2lere gerilemesi ve okların Paşinyana dönmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

<http://www.agos.com.tr/tr/yazi/22081/ermenistan-ekonomisinde-pastirma-yazi>

Kaynak/Source: